



Veilig hijsen op de bouwplaats

Inspecties gericht op het veilig uitvoeren van hijswerkzaamheden najaar 2012

Het gebruik van hijskranen op bouwplaatsen is alledaags en onontbeerlijk. Werken met of in de nabijheid van hijskranen is niet zonder gevaar. Bouwelementen hebben soms grote afmetingen en gewichten. Lasten worden naar grote hoogte gehesen of worden over grote afstand verplaatst. Dit brengt een continu variërend krachtenspel met zich mee. Een hijskraan moet daarom voldoende sterk zijn en te allen tijde stabiel blijven om de veiligheid te waarborgen. Kenmerkend voor een hijskraan is het hijsen van een vrij hangende last. Voor het werken met hijskranen is specifieke deskundigheid vereist. Ten aanzien van de verantwoordelijkheid geldt dat als de hoofd- of onderaannemer een hijskraan met machinist inhuurt voor hijswerkzaamheden in regie, deze hoofd- of onderaannemer primair verantwoordelijk is voor de naleving van de Arbowet. In de periode van 1 september t/m 31 december 2012 zijn op bouwplaatsen 266 inspecties uitgevoerd, gericht op het veilig hijsen en heffen.

Ongevallen

Regelmatig gebeuren er ongevallen waarbij hijskranen betrokken zijn. Uit een door de Inspectie SZW geanalyseerde periode van 11 jaar blijkt dat 515 hijsongevallen plaatsvonden waarbij er contact was met vallende objecten. Daarbij zijn 45 slachtoffers overleden en 367 verwond. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat deze analyse betrekking heeft op alle soorten kranen en alle bedrijfstakken. Een specificatie voor alleen ongevallen op bouwplaatsen is niet voorhanden.

Kijken we naar de oorzaak van de ongevallen dan blijkt dat (vaak een combinatie van) onderstaande oorzaken het meest voorkomen:

- Het betreden van de gevarenzone, 368 keer;
- Geen of onjuiste afbakening van de gevarenzone, 113 keer;
- Het onjuist aanslaan van de last, 242 keer.

Doelstelling en inspectiepunten

De doelstelling van dit project was het verbeteren van de naleving van de regels omtrent arbeidsomstandigheden en daarmee het voorkomen van ongevallen. Bij inspecties was de aandacht vooral gericht op de bekwaamheid van de machinist, een veilige opstelling en het veilige gebruik van de hijskraan.

Arbocatalogus & Branchevereniging

Er is een arbocatalogus specifiek voor Verticaal Transport die tot stand kwam door samenwerking van de branche vereniging, Vereniging Verticaal Transport (VVT), met FNV bondgenoten en CNV vakmensen.

Daarnaast kent de bouwbranche 10 arbocatalogi. In meerdere arbocatalogi wordt verwezen naar het veilig uitvoeren van hijswerkzaamheden.

Certificeren van machinisten en hijskranen

Machinisten van hijskranen en funderingsmachines die gebruikt worden in de bouw, moeten boven een hijscapaciteit van 10 ton/meter (last x vlucht) in het bezit zijn van een certificaat van deskundigheid, geldig voor het type kraan dat zij bedienen. Certificaten worden namens de overheid uitgegeven door certificerende en keurende instellingen. Het certificaat is maximaal 5 jaar geldig. Daarna kan de machinist zich, onder voorwaarden, laten hercertificeren. Hijskranen en funderingsmachines met een bedrijfslastmoment van meer dan 10 ton/meter moeten eens per twee jaar gekeurd worden door een certificerende en keurende instelling.

De Stichting Toezicht Certificatie Verticaal Transport (TCVT) is het aanspreekpunt voor certificatie van veilig verticaal transport. TCVT stelt normen (schema's) op voor het keuren van hijskranen en voor de vakbekwaamheid (persooncertificering) van machinisten. TCVT voert haar activiteiten uit op basis van een convenant met het ministerie van SZW. Per 1 januari 2013 regelen de certificerende en keurende instellingen ook de eventuele erkenning van in het buitenland afgegeven (deskundigheids)bewijzen. Voorheen gebeurde dat door de Inspectie SZW op grond van een ontheffing.

Inspectieresultaten

Kwantitatieve bevindingen

Door inspecteurs zijn 266 bouwlocaties bezocht waar hijskranen aanwezig waren. Het overgrote deel betrof mobiele kranen (70%) en torenkranen (16%). Bij 121 inspecties (45,5%) werd de zaak in orde bevonden. Bij 145 inspecties (54,5%) was de zaak niet in orde en is er gehandhaafd. Bij de 145 inspecties die niet in orde waren zijn 206 overtredingen geconstateerd. De volgende tabel geeft een overzicht van de ingezette handhavinginstrumenten.

Tabel 1 **Overzicht handhavinginstrumenten**

licht	Stimulering	11	5%
middel-zwaar	Waarschuwing Arbowet	156	80%
	Waarschuwing Warenwet	6	
	Eis tot naleving	3	
zwaar	Boeterapport	3	
	Boeterapport met stillegging	3	15%
	Preventieve stillegging	24	
Totaal		206	100%

Een boeterapport werd vijfmaal opgemaakt wegens het niet hebben van een (geldig) certificaat van deskundigheid voor het bedienen van een hijskraan en eenmaal vanwege ondeskundig gebruik van een hoogwerker. Bij de stilleggingen was er ernstig gevaar voor personen. De stilleggingen hadden betrekking op niet juist gebruik maken van een hijskraan en andere arbeidsmiddelen.

Tabel 2 geeft een overzicht van het soort overtredingen. Ongeveer 40% van de overtredingen was van administratieve aard.

Tabel 2 **Overzicht soort overtredingen**

Omschrijving	aantal
Bewijs van keuring, kraanboek, opstellingskeuring e.d. niet in orde of niet kunnen tonen. Geen periodieke keuring verricht.	55
Certificaat van deskundigheid niet in orde of niet kunnen tonen, geen specifieke deskundigheid.	28
Niet juiste keuze van arbeidsmiddel (hijsgereedschap); niet gebruiken waarvoor bestemd; niet deugdelijk van constructie.	25
Geen veilige opstelling, gevaar verschuiven of omvallen van hijskraan / arbeidsmiddel.	23
Valgevaar	24
Persoonlijke beschermingsmiddelen	17
Geen veilig en ordelijk ingerichte arbeidsplaats.	10
Ongeoorloofd vervoer personen.	2
Overige.	22
Totaal	206

Keuringsplichtige hijskranen

Bij 95,2% van de keuringsplichtige kranen had de kraan een geldig keuringscertificaat en bij 3,6% was dit niet het geval. Bij 1,2% was de kraan afgekeurd met een tekortkoming waarbij geen sprake was van direct gevaar. Er zijn geen kranen gezien die waren afgekeurd waarbij wel sprake was van een direct gevaar (en die dus niet meer gebruikt mogen worden).

Certificaat kraanmachinisten

Bij de kraanmachinisten had 92,2% een geldig certificaat voor het type kraan waar op gewerkt werd, bij 6,6% was er geen (juist) certificaat aanwezig (waarvan de meesten deze 'nooit gehad' hadden), en bij 1,2% was er sprake van een vrijstelling. Een machinist is ook gehouden in het zogenaamde TCPR boekje zijn werkervaring aan te tekenen, vergezeld met een paraaf van de werkgever. Ook dient een bewijs van deelname aan bijscholingsdagen te zijn aangetekend. Bij een aanvraag voor hercertificering moet dit in orde zijn. Bij 74,2% was elke drie maanden de werkervaring aangetekend, bij 25,8% ontbrak dit of was het niet volledig. Bij 63,9% waren de verplichte bijscholingsdagen aangetekend, bij 36,1% niet of onvoldoende.

Kwalitatieve bevindingen

Inspecteurs gaven aan dat aannemers zich niet altijd realiseren dat zij voor de ingehuurd hijskraan en machinist als werkgever kunnen worden aangemerkt op grond van de Arbowet. Redenen van machinisten om documenten niet bij zich te hebben of alleen een kopie ervan te kunnen tonen zijn:

- (1) Het risico van diefstal.
- (2) Machinisten vergeten bij wisseling van kraan de documenten bij die kraan te houden.

Conclusies en aanbevelingen

Een groot deel van de overtredingen (circa 40%) was van administratieve aard. Voor het veilig werken met hijskranen en hijsgereedschappen is het van belang dat deze arbeidsmiddelen periodiek gekeurd worden en dat de vaardigheden van een machinist op peil blijven. Om daarop goed zicht te houden moet de administratie op orde zijn.

Op de site van TCVT (www.tcv.nl) is een digitaal bestand te raadplegen voor het verifiëren van deskundigheidsbewijzen voor machinisten. Het verder digitaliseren van certificaten en keuringsbewijzen, zoals bijvoorbeeld van hijsgereedschappen, kan een mogelijke oplossing zijn voor een deel van de problematiek.

Bij werken in regie waren de inhuurders van de kraan zich onvoldoende bewust dat zij als werkgever verantwoordelijk zijn voor naleving van de Arbowet. Hierdoor ontstaat een vacuüm in wie wat moet doen. Bij de grotere bouwwerken, waar een vaste torenkraan wordt ingezet is de bouwkundig aannemer zich meer bewust van zijn rol als werkgever dan bij kleinere bouwwerken. Dit omdat de kraan gedurende de bouwphase vaak permanent aanwezig is. Die aanwezigheid dwingt de verschillende partijen er toe om tijdens het ontwerp al rekening te houden met de opstelling, fundatie, aanleg van de kraanbaan en het werkbereik. De meeste bouwbedrijven huren een torenkraan in voor de duur van het project. Ook de machinist wordt meestal ingeleend. Verreweg de meeste hijskranen waren gekeurd zoals

voorgescreven. Situaties van afgekeurde kranen met direct gevaar zijn niet aangetroffen. Van de machinisten waren ook verreweg de meesten in het bezit van de juiste certificaten. Het is voor een aannemer of werkgever van belang hier op te letten.

Rol Inspectie SZW

Inspecties en controle op het gebruik van hijs- en hefwerktuigen op de bouwplaats wordt voortgezet binnen de geplande en reguliere bouwplaatsinspecties. Het op orde houden van de administratie verdient verbetering en de branche zal gevraagd worden hier aandacht aan te besteden.


Met Arbouw, kennisinstituut voor de bouw en dienstverlener voor verschillende sectoren in de bouw bij het tot stand komen van arbocatalogi, zal besproken worden of goede elementen uit de arbocatalogus van Vereniging Verticaal Transport (www.verticaaltransport.nl) in arbocatalogi voor de bouw kunnen worden opgenomen. Dat geldt bijvoorbeeld voor het attenderen op werkgeversverantwoordelijkheden bij het werken in regie.

Rol branche

De resultaten van het inspectieproject zijn besproken met de Vereniging Verticaal Transport (VVT). VVT heeft toegezegd de inspectieresultaten binnen haar organisatie te bespreken. Daarbij zal aandacht worden gevraagd voor het op orde houden van de administratie.

Door VVT is al gesignaleerd dat inlenende bedrijven zich vaak onvoldoende bewust zijn van hun verantwoordelijkheden bij het uitvoeren van het werk in regie. De algemene voorwaarden bij het aannemen van werk door het kraan- en haakbedrijf zijn daarop aangepast. VVT streeft ernaar hierin nog meer duidelijkheid te verkrijgen en onderzoekt de mogelijkheden om vooraf een checklist, naar een in Engeland gebruikt model, verplicht door betrokken partijen te laten invullen.

Verder heeft VVT zitting en inbreng bij ESTA, de (Europese) koepelorganisatie voor kraanverhuur en exceptioneel transport. Eenheid en erkenning van (Europese) certificaten staat bij ESTA uitdrukkelijk op de agenda.



Deze factsheet is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het Ministerie
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Projectnummer A1051

Projectleider

Leo de Jong / Jan Vermeiren

Projectsecretaris

Egbert Sikkens

VijfKeerBlauw | SSS-619531

© Rijksoverheid | Augustus 2013